

1 – Vilnius.

Eduardas Remecas

Keturi Vilniaus žemutinės pilies monetų kompleksai (2007 m. radiniai)

2007 m. atliekant archeologinius tyrimus Vilniaus žemutines pilies teritorijoje buvo rasti net keturi monetų kompleksai – piniginių turiniai. Monetos apima laikotarpį nuo XIV a. pabaigos iki XVI a. pirmosios pusės. Iki tol per vienus tyrimų metus daugiau monetų kompleksų buvo surasta tik 2002 m. – penki.

1. Valdovų rūmų Š korpuso priestatas (~1394/2007-04-25–26)

2007 m. balandžio 25–26 d. atliekant archeologinius tyrimus (tyrimų vadovai archeologai Egidijus Ožalas ir Eglė Montvilaitė) Valdovų rūmų Š korpuso priestato viduje (6 patalpa) buvo rasta pasklidusių monetų. Monetos metalo detektoriumi aptiktos po patalpos arkiniu pamatu, pačiame perkasos PV kampe, XVII a. datuojamuose sluoksniuose. Jos buvo paskleistos apie 3 m ilgio R–V kryptimi einančioje juostoje. Didesnė dalis monetų koncentravosi dviejose krūvelėse (po 15 vienetų), viena nuo kitos nutolusiose apie 2 m. Penkios monetos buvo rastos labiau nutolusios tiek ir į R, tiek ir į V bei P. Didesnioji dalis monetų buvo rastos juodų žemių sluoksnyje ir nedidelė dalis – smulkių griuvenų sluoksnyje, apie 3 m gylyje nuo žemės paviršiaus (H_{abs} 91,90–92,10 m). Dalis rastų monetų buvo sulipusios – po dvi (3 vienetai) ir tris. Iš viso buvo surinktos 34 monetos. Tačiau neabejotina, kad šio lobio arba piniginės turinio monetų buvo daugiau. Šis kompleksas, matyt, buvo iškastas XVII a. kasant arkinius pamatus Valdovų rūmų Š korpuso priestatui. Kaip parodė tolesni tyrimai, XIV a. pabaigos sluoksnis buvo aptiktas apie 2,5 m giliau (H_{abs} 89,30–89,80 m). Dar dvi labai nepalankios monetų radimo aplinkybės buvo tos, kad šioje vietoje vykdyti ir kiti žemės kasimo darbai. XX a. pradžioje vos vieno metro atstumu nuo monetų radimo vietos buvo iškasta kanalizacijos trasa, o 1987 m. šioje vietoje buvo atlikti archeologiniai tyrimai, kasta perkasa, pavadinta trasa 1 (tyrimų vadovai archeologai Virginijus Raškauskas ir Gintautas Stankevičius). Šios perkasos P kraštas ribojasi su monetų radimo vieta. Dvi lobio monetos rastos ant paties perkasos krašto. Tačiau tyrimų ataskaitoje iš šios perkasos neminimas nė vienas monetos radinys. Tad akivaizdu, kad mažiausiai du kartus pažeidus archeologinį sluoksnį ir, kai monetos paskleistos apie 3 m spinduliu, šio lobio monetos buvo surinktos ne visos. Esant tokiomis lobio radimo aplinkybėmis, net negalime pasakyti, ar buvo rasta didesnioji, ar tik mažesnioji buvusio lobio dalis. Šis lobis savo sudėtimi beveik identiškas rastam 2002 m. Įdomu, kad ir monetos buvo rastos vos apie 25 m atstumu į R nuo 2002 m. rasto lobio. Tikėtina, kad tiek naujai rastas monetų lobis, tiek ir rastas 2002 m., buvo pamesti ar paslėpti vienu laiku. Šis metas žemutinės pilies teritorijoje turėjo būti labai neramus. Kaip žinia, tuo metu

didžiausi pilies puolimai vyko 1390 ir 1394 metais. Tad ir surastos monetos, matyt, buvo prarastos kaip tik tuo metu.

Monetos – 34 vienetai:

- LDK. Jogaila. Denaras. (apie 1386–1387 m.) Liūtas / Erelis (2 vienetai).
- LDK. Jogaila. Denaras. (apie 1386–1387 m.) Portretas / Liūtas su mazgo simboliu (10 vienetų).
- LDK. Jogaila. Denaras. (apie 1388 m.) Žuvis–žiedas / dvigubas kryžius skyde (5 vienetai).
- LDK. Jogaila. Denaras. (apie 1388 m.) Raitelis / dvigubas kryžius skyde (8 vienetai).
- LDK. Vytautas. Denaras. (apie 1393–1396 m.) (ietigalis su kryžiumi / ПЕЧАТ) (9 vienetai).

2. Valdovų rūmų R ir Š korpusų prieigose (XV a. IV ketvirtis/2007-04-26)

2007 m. balandžio 26 d. atliekant archeologinius tyrimus (tyrimų vadovas archeologas Povilas Blaževičius) Valdovų rūmų R korpuso Š galo išorėje buvo rastas XV a. monetų lobis. Lobis rastas metalo detektoriumi apie 4–5 m atstumu į Š nuo rūmų R korpuso ŠV kampo, prie pat kastos perkasos V pjūvio. Monetos rastos nesuardytame XV a. sluoksnyje, apie 4,2–4,4 m gylyje (H_{abs} 90,60–90,80 m) nuo žemės paviršiaus, juodų durpingų žemių sluoksnyje. Surastos monetos buvo pasklidusios 1 m spinduliu. Nė viena iš rastų monetų nebuvo sulipusi su kita moneta. Rastos monetos labai blogos būklės. Šį lobį sudaro vien tik LDK Kazimiero denarai. Tikėtina, kad monetos buvo medžiaginiame kapšelyje, nes nei keramikos, nei odos atraižų monetų aplinkoje rasti nepavyko. Tame pačiame sluoksnyje buvo rasta ir daugiau lietuviškų Kazimiero denarų.

Monetos – 33 vienetai:

- LDK. Kazimieras (1440–1492). Denarai. Be datos.

3. Katedros aikštė ties Pilies gatve (1518/2007-11-27)

2007 m. lapkričio 27 d. atliekant archeologinius tyrimus (tyrimų vadovas archeologas Gintautas Striška) Katedros aikštėje ties Pilies gatve, apie 3 m į Š nuo gynybinės sienos metalo detektoriumi (paieškos darbus atliko Mindaugas Kaminskas) buvo rastas sulipusių monetų stulpelis. Monetos rastos apie 50 cm gylyje po XVII a. grindiniu, vandentiekio perkasime, griuvenų sluoksnyje. Tikėtina, kad šis stulpelis buvo pamestas apie 1520–1530 m. vykusių Valdovų rūmų statybų metu.

Monetos – 22 vienetai:

- LDK. Aleksandras. Denaras su gotikine raide (apie 1495–1503 m.) (12 vienetų).
- LDK. Aleksandras. Denaras su renesansine raide (apie 1503–1506 m.) (8 vienetai).
- LDK. Aleksandras. Denaras (? m.) (1 vienetas).
- LDK. Žygimantas I. Pusgrašis. 1518 m.

4. Vilniaus žemutinės pilies plote į P nuo I oficinos, šalia gynybinės sienos (1526/2007-05-31)

2007 m. gegužės 31 d. atliekant archeologinius tyrimus (tyrimų vadovas archeologas Povilas Blaževičius) į P nuo Vilniaus žemutinės pilies I oficinos P galo, šalia gynybinės sienos, jos R pusėje metalo detektoriumi buvo rastas dešimties monetų stulpelis. Monetos rastos XVI a. grindinio lygyje, griuvenų sluoksnyje. Visos monetos rastos vienoje vietoje, tačiau jas ištraukiant iš sluoksnio didesnė dalis monetų atsiskyrė viena nuo kitos. Restauruojant nustatyta, kad prie vienos monetos buvo

prilipęs lininio audinio fragmentas. Tikėtina, kad rastas monetų stulpelis buvo suvyniotas į lininį audinį.

Pastarojo stulpelio pametimo data yra gana tiksli. Monetos buvo rastos Žemutinės pilies gynybinės sienos vertimo griuvenų sluoksnyje. Iš rašytinių šaltinių turime duomenų, kad sienų griovimo darbai vyko 1546 m. gruodį. Šios monetos, matyt, yra sienas vertusio darbininko kelių dienų uždarbis. Yra žinoma, kad mūrininkai tuo metu už dienos darbą gaudavo 2 grašius (4 pusgrašius).

Monetos – 10 vienetų:

- Lenkija. Jonas Albrechtas. Pusgrašis. Be datos (1492–1498 m.) (2 vienetai).
- Lenkija. Žygimantas I. Pusgrašis. 1508 m. (2 vienetai).
- Svidnica. Liudvikas I. Pusgrašis. 1524 m.
- Svidnica. Liudvikas I. Pusgrašis. 1526 m. (5 vienetai).

4 coin hoards from Vilnius' Lower castle

In 2007, 4 coin hoards – purse contents were discovered during archaeological investigations in the territory of the Lower Castle in Vilnius: 1) from the late 14th century (34 coins); 2) from the second half of the 15th century (33 coins); 3) from the first quarter of the 16th century (22 coins); and 4) from the mid-16th century (10 coins). So far only in 2002 were more coin hoards (5) found during one investigation year.